

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Публічні фінанси
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту. Кафедра фінансових технологій і підприємництва
Розробник(и)	Люта Ольга Василівна
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	16 тижнів протягом 2-го семестру
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг становить 5 кред. ЄКТС, 150 год., з яких 64 год. становить контактна робота з викладачем (24 год. лекцій, 40 год. практичних занять)
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для всіх освітніх програм спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови для вивчення відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Мета дисципліни полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти знань щодо організації фінансових відносин на макрорівні, їх впливу на суспільство, методів та інструментів управління публічними фінансами

4. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1 Сутність, складові та засади організації публічних фінансів

Необхідність і зміст публічних фінансів. Призначення і роль публічних фінансів. Правові й організаційні основи публічних фінансів. Еволюція науки про публічні фінанси. Становлення та розвиток публічних фінансів. Публічні фінанси в системі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту

Тема 2 Суспільні блага та особливості їх фінансування

Суспільні блага. Формування попиту і пропозиції на суспільні блага. Екстерналії. Недосконала конкуренція. Асиметрична інформація. Дилема «ефективність-справедливість». Критерії ефективності. Функції суспільного добробуту. Держава у виробництві суспільних благ. Оцінка суспільного проекту. Розрахунок вартості суспільних благ. Особливості фінансування суспільних благ.

Тема 3 Бюджет як центральна складова публічних фінансів

Сутність бюджету: економічний та правовий зміст, форма прояву. Функції бюджету. Поняття бюджетної системи. Структура і принципи побудови бюджетної системи України. Бюджетна політика та бюджетний механізм.

Тема 4 Доходи та видатки бюджету

Соціально-економічна сутність та класифікація доходів бюджету . Джерела та методи формування доходів бюджету. Податкові надходження. Неподаткові надходження. Доходи від операцій з капіталом. Трансферти. Соціально-економічна сутність і класифікація видатків бюджету. Розмежування видатків між бюджетами. Сутність та концептуальні основи існування дефіциту бюджету.

Тема 5 Державний кредит

Економічна природа та роль державного кредиту. Класифікація державних позик. Внутрішні державні запозичення та їх форми. Зовнішні державні запозичення. Види державного боргу і обмеження його граничного рівня. Джерела погашення державного боргу. Управління державним боргом і його методи

Тема 6 Місцеві фінанси

Сутність місцевих фінансів, їх необхідність і призначення. Складові місцевих фінансів. Місцеві бюджети як основа фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Доходи місцевих бюджетів. Видатки місцевих бюджетів. Роль міжбюджетних трансфертів у збалансуванні місцевих бюджетів. Бюджетний федералізм, моделі бюджетного федералізму

Тема 7 Основи функціонування соціальних позабюджетних фондів

Сутність та суспільне призначення соціального страхування. Види соціального страхування. Система фондів соціального страхування. Пенсійний фонд як головна установа управління пенсійними активами, його функції і завдання. Фонди державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, на випадок безробіття, від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, які спричинили втрату працездатності. Джерела формування та напрями використання коштів.

Тема 8 Державний фінансовий менеджмент

Державний фінансовий менеджмент: його сутність, суб'єкти та функції. Складові елементи системи управління фінансами. Завдання та функції органів фінансового апарату. Фінансове планування в системі державного фінансового менеджменту. Принципи, задачі та методи фінансового планування. Види фінансових планів. Фінансовий контроль: сутність, форми, види, методи

<p>Тема 9 Фінансова безпека держави</p> <p>Фінансова безпека як найважливіша складова економічної безпеки держави. Внутрішні та зовнішні чинники фінансової безпеки держави. Механізм забезпечення фінансової безпеки. Бюджетна безпека держави. Обсяг внутрішніх і зовнішніх запозичень та їх вплив на фінансову безпеку держави. Система індикаторів фінансової безпеки держави.</p>
<p>Тема 10 Публічні фінанси розвинених країн світу</p> <p>Еволюція та сучасні риси публічних фінансів у країнах з розвинутою ринковою економікою. Особливості формування державних доходів у зарубіжних країнах. Основи оподаткування. Чинники розширення суспільних видатків у країнах ринкової економіки. Особливості фінансування окремих галузей соціальної сфери. Суверенні фонди суспільного добробуту. Зарубіжний досвід управління державним боргом</p>

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН1	Володіти теоретичними основами та принципами фінансової науки у сфері публічних фінансів
РН2	Розуміти форми, методи, способи організації фінансових відносин у сфері публічних фінансів
РН3	Пояснювати сутність та напрями реалізації механізму державного регулювання у сфері фінансових відносин
РН4	Вміти застосовувати в практичних умовах методи оцінювання стану розвитку державних і місцевих фінансів.
РН5	Вміти ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.

Для спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування:

ПР2	Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.
ПР4	Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.
ПР7	Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.
ПР23	Визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.
ПР24	Застосовувати в практичних умовах методи оцінювання стану розвитку державних і місцевих фінансів.

7. Види навчальних занять та навчальної діяльності

7.1 Види навчальних занять

Тема 1. Сутність, складові та засади організації публічних фінансів
Лк1 "Тема 1. Сутність, складові та засади організації публічних фінансів" (денна) Суть, призначення і функції публічних фінансів. Склад і структура публічних фінансів України. Еволюція теорії публічних фінансів
СЗ1 "Тема 1. Сутність, складові та засади організації публічних фінансів" (денна) Публічні фінанси: суть, призначення і функції. Форми й методи участі держави в суспільному житті. Характеристика складових елементів публічних фінансів України. Історичні періоди виникнення та розвитку публічних фінансів
Тема 2. Суспільні блага та особливості їх фінансування
Лк2 "Тема 2. Суспільні блага та особливості їх фінансування" (денна) Суспільні блага. Формування попиту і пропозиції на суспільні блага. Екстерналії. Недосконала конкуренція. Асиметрична інформація. Дилема «ефективність-справедливість». Критерії ефективності. Функції суспільного добробуту. Держава у виробництві суспільних благ. Оцінка суспільного проекту. Розрахунок вартості суспільних благ. Особливості фінансування суспільних благ.
СЗ2 "Тема 2. Суспільні блага та особливості їх фінансування" (денна) Суспільні блага. Формування попиту і пропозиції на суспільні блага. Екстерналії. Недосконала конкуренція. Асиметрична інформація. Дилема «ефективність-справедливість». Критерії ефективності.
СЗ3 "Тема 2. Суспільні блага та особливості їх фінансування" (денна) Функції суспільного добробуту. Держава у виробництві суспільних благ. Оцінка суспільного проекту. Розрахунок вартості суспільних благ. Особливості фінансування суспільних благ.
Тема 3. Бюджет як центральна складова публічних фінансів
Лк3 "Тема 3. Бюджет як центральна складова публічних фінансів" (денна) Сутність бюджету: економічний та правовий зміст, форма прояву. Функції бюджету. Поняття бюджетної системи. Структура і принципи побудови бюджетної системи України. Бюджетна політика та бюджетний механізм.
СЗ4 "Тема 3. Бюджет як центральна складова публічних фінансів" (денна) Сутність бюджету: економічний та правовий зміст, форма прояву. Функції бюджету. Поняття бюджетної системи. Структура і принципи побудови бюджетної системи України.
СЗ5 "Тема 3. Бюджет як центральна складова публічних фінансів" (денна) Сутність бюджетної політики. Завдання бюджетної політики. Бюджетна стратегія та бюджетна тактика. Бюджетний механізм та його підсистеми.
Тема 4. Доходи та видатки бюджету

Лк4 "Тема 4. Доходи та видатки бюджету" (денна)

Соціально-економічна сутність та класифікація доходів бюджету. Характеристика доходів бюджету відповідно до Бюджетного кодексу України. Видатки бюджету: їх сутність та класифікація

Пр1 "Доходи та видатки бюджету" (денна)

1. Розв'язання задач за темою. 2. Розрахувати склад, структуру та динаміку змін доходів та видатків Державного бюджету України за останні 5 років. Мета завдання: провести аналіз доходів та видатків Державного бюджету України за останні 5 років та зробити висновки щодо формування та використання фінансових ресурсів державного бюджету. Зміст роботи полягає застосуванні методів аналізу та синтезу для виявлення тенденцій функціонування Державного бюджету України.

СЗ6 "Доходи та видатки бюджету" (денна)

Сутність та класифікація доходів бюджету. Характеристика основних джерел та методів формування доходів бюджету. Соціально-економічна сутність і класифікація видатків бюджету. Розмежування видатків між бюджетами. Сутність та концептуальні основи існування дефіциту бюджету.

Тема 5. Державний кредит

Лк5 "Державний кредит" (денна)

Державний кредит та його форми. Класифікація державних позик. Види державного боргу. Джерела погашення державного боргу. Управління державним боргом і його методи.

Пр2 "Державний кредит" (денна)

1. Розрахувати склад та структуру державного боргу України за останні 5 років. Мета завдання: провести аналіз складу та структури державного боргу України за останні 5 років та зробити висновки щодо його зміни. Зміст роботи полягає застосуванні методів аналізу та синтезу для виявлення тенденцій щодо внутрішніх та зовнішніх запозичень держави.

СЗ7 "Державний кредит" (денна)

Характеристика сутності та форм державного кредиту. Внутрішні державні запозичення. Зовнішні державні запозичення. Характеристика джерел погашення державного боргу. Управління державним боргом: сутність та методи.

Тема 6. Місцеві фінанси

Лк6 "Місцеві фінанси" (денна)

Інститут місцевого самоврядування як основа існування місцевих фінансів. Місцеві фінанси: їх сутність, функції та роль. Місцеві бюджети як основа фінансового забезпечення місцевого самоврядування.

<p>Лк7 "Доходи та видатки місцевих бюджетів" (денна)</p> <p>Доходи місцевих бюджетів. Видатки місцевих бюджетів. Міжбюджетні трансферти. Бюджетний федералізм.</p>
<p>Пр3 "Місцеві фінанси" (денна)</p> <p>Розрахунок складу та структури доходів та видатків бюджету м.Суми за останні 5 років. ета завдання: провести аналіз доходів місцевих бюджетів за останні 5 років та зробити висновки щодо формування фінансових ресурсів бюджету м. Суми. Зміст роботи полягає в аналізі складу, структури та динаміки податкових, надходжень, неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом, трансфертів, що надійшли до бюджету м. Суми за останні 5 років.</p>
<p>Пр4 "Місцеві фінанси" (денна)</p> <p>Обговорення кейсів, тематика яких пов'язана із сучасними проблемами функціонування місцевих фінансів.</p>
<p>С38 "Місцеві фінанси" (денна)</p> <p>Сутність, функції та принципи організації місцевих фінансів. Характеристика доходів та видатків місцевих бюджетів. Особливості організації міжбюджетних трансфертів. Моделі бюджетного федералізму.</p>
<p>Тема 7. Основи функціонування соціальних позабюджетних фондів</p>
<p>Лк8 "Основи функціонування соціальних позабюджетних фондів" (денна)</p> <p>Фонди фінансових ресурсів цільовою призначення: їх сутність та принципи організації. Фонди соціального страхування: їх роль у системі соціального забезпечення населення. Джерела формування та напрями використання коштів соціальних позабюджетних фондів.</p>
<p>Пр5 "Основи функціонування соціальних позабюджетних фондів" (денна)</p> <p>1. Розв'язання задач за темою. 2. Розрахувати склад, структуру та динаміку змін доходів Пенсійного фонду України за останні 5 років. Мета завдання: провести аналіз доходів Пенсійного фонду України за останні 5 років та зробити висновки щодо формування фінансових ресурсів ПФУ. Зміст роботи полягає в практичному застосуванні методів аналізу та синтезу для оцінювання стану функціонування Пенсійного фонду України.</p>
<p>С39 "Основи функціонування соціальних позабюджетних фондів" (денна)</p> <p>Необхідність, зміст і роль соціальних позабюджетних фондів. Пенсійний фонд як головна установа управління пенсійними активами, його функції і завдання. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття: джерела формування та напрями використання коштів. Особливості організації фінансових відносин Фонду соціального страхування.</p>
<p>Тема 8. Державний фінансовий менеджмент</p>
<p>Лк9 "Державний фінансовий менеджмент" (денна)</p> <p>Державний фінансовий менеджмент: його сутність та форми. Система забезпечення менеджменту державних фінансів. Складові елементи системи управління фінансами</p>

<p>Лк10 "Фінансове планування та фінансовий контроль як складові державного фінансового менеджменту" (денна)</p> <p>Фінансове планування в системі фінансового менеджменту. Види фінансових планів. Фінансовий контроль: сутність та форми. Характеристика видів та методів фінансового контролю.</p>
<p>С310 "Державний фінансовий менеджмент" (денна)</p> <p>Сутність державного фінансового менеджменту. Суб'єкти та складові елементи державного фінансового менеджменту. Функції вищих законодавчих і виконавчих органів державної влади й управління із загального управління фінансами.</p>
<p>С311 "Фінансове планування та фінансовий контроль" (денна)</p> <p>Сутність та значення фінансового планування. Характеристика видів фінансових планів. Необхідність і зміст фінансового контролю як елемента фінансового менеджменту. Види та методи фінансового контролю.</p>
<p>Тема 9. Фінансова безпека держави</p>
<p>Лк11 "Фінансова безпека держави" (денна)</p> <p>Економічна безпека як багаторівнева система: поняття та базові елементи. Фінансова безпека: сутність і місце в системі економічної безпеки. Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави.</p>
<p>Пр6 "Фінансова безпека держави" (денна)</p> <p>Вирішення практичних завдань щодо обчислення індикаторів фінансової безпеки держави.</p>
<p>С312 "Фінансова безпека держави" (денна)</p> <p>Економічна безпека як складова національної безпеки. Фінансова безпека держави у системі економічної безпеки. Сутність бюджетної та податкової безпеки на сучасному етапі економічних реформ. Вплив державного боргу на фінансову безпеку. Грошово-кредитна політика як складова фінансової безпеки держави.</p>
<p>Тема 10. Публічні фінанси розвинених країн світу</p>
<p>Лк12 "Публічні фінанси розвинених країн світу" (денна)</p> <p>Еволюція та сучасні риси державних фінансів у країнах з розвинутою ринковою економікою. Особливості державних доходів та витрат у зарубіжних країнах. Управління державним боргом. Організація місцевих фінансів в зарубіжних країнах.</p>
<p>С313 "Публічні фінанси розвинених країн світу" (денна)</p> <p>Еволюція та сучасні риси державних фінансів у країнах з розвинутою ринковою економікою. Характеристика публічних доходів та витрат у зарубіжних країнах. Зарубіжний досвід управління державним боргом. Характеристика доходів та витрат місцевих бюджетів. Місцеві запозичення. Організація та інструменти міжбюджетних відносин.</p>

С314 "Місцеві бюджети в зарубіжних країнах" (денна)

Характеристика доходів та витрат місцевих бюджетів. Місцеві запозичення. Організація та інструменти міжбюджетних відносин.

7.2 Види навчальної діяльності

НД1	Підготовка до лекцій
НД2	Підготовка до семінарських занять
НД3	Виконання розрахункової роботи за результатами вивчення тем 4-7
НД4	Виконання кейсу за результатами вивчення теми 6
НД5	Розв'язання практичних завдань, в тому числі за допомогою онлайн-технологій
НД6	Підготовка до поточного та підсумкового контролю

8. Методи викладання, навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Інтерактивні лекції
МН2	Проблемний семінар
МН3	Практико-орієнтоване навчання (оцінювання складу та структури доходів та видатків державного та місцевих бюджетів, державного боргу; розрахунок індикаторів фінансової безпеки)
МН4	Кейс-метод

Лекції надають студентам матеріали з теоретичних та методологічних основ функціонування фінансової науки та організації фінансових відносин, що є основою для самостійного навчання здобувачів вищої освіти (РН 1, РН 3). Лекції доповнюються семінарськими заняттями, що надають студентам можливість застосовувати теоретичні знання на практиці (РН 1, РН 2, РН 3). Практико-орієнтоване навчання передбачає оцінювання здобувачами вищої освіти стану функціонування сфер та ланок фінансової системи, через аналіз конкретних ситуацій (case-study) щодо існуючих проблем розвитку місцевих фінансів, опрацювання статистичної інформації щодо доходів та видатків державного та місцевих бюджетів, стану бюджетного дефіциту та державного боргу; розрахунок індикаторів фінансової безпеки (РН 1, РН 2).

Практико-орієнтоване навчання сприятиме розвитку у студентів критичного мислення та навичок розв'язання проблем. Політика дедлайнів з навчальної дисципліни сприятиме формуванню у студентів навичок тайм менеджменту.

9. Методи та критерії оцінювання

9.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
------------	---	------------------------------------

Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	4 (добре)	$74 \leq RD < 81$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
Виконання задовольняє мінімальні критерії	3 (задовільно)	$60 \leq RD < 63$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 34$

9.2 Методи поточного формативного оцінювання

МФО1	Експрес-тестування
МФО2	Опитування та усні коментарі викладача за його результатами
МФО3	Настанови викладача в процесі виконання практичних завдань

9.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

МСО1	Проміжний модульний контроль
МСО2	Підготовка звіту про виконання розрахункової роботи за результатами вивчення тем 4-7
МСО3	Виконання практичного кейсу (підготовка, презентація, захист)
МСО4	Підсумковий контроль: екзамен

Контрольні заходи:

2 семестр		100 балів
МСО1. Проміжний модульний контроль		40
	2x20	40
МСО2. Підготовка звіту про виконання розрахункової роботи за результатами вивчення тем 4-7		10
		10
МСО3. Виконання практичного кейсу (підготовка, презентація, захист)		10
		10
МСО4. Підсумковий контроль: екзамен		40
		40

Контрольні заходи в особливому випадку:

2 семестр		100 балів
МСО1. Проміжний модульний контроль		40

	2x20	40
МСО2. Підготовка звіту про виконання розрахункової роботи за результатами вивчення тем 4-7		10
		10
МСО3. Виконання практичного кейсу (підготовка, презентація, захист)		10
		10
МСО4. Підсумковий контроль: екзамен		40
		40

10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

10.1 Засоби навчання

ЗН1	Мультимедійне обладнання (вебкамера, проектор, екран)
ЗН2	Бібліотечні фонди
ЗН3	Комп'ютери, комп'ютерні системи та мережи
ЗН4	GOOGLE CLASSROOM
ЗН5	Власні мобільні пристрої здобувачів

10.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Holley H. Ulbrich (2016). Public Finance in Theory and Practice. Routledge. 392 p.
2	Joshua E. Greene (2020). Public Finance An International Perspective. Revised Edition. World Scientific Publishing. 540 p.
3	Луніна І. О. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навчальний посібник / Луніна І. О. , Бондарук Т. Г. – Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. – 304 с.
Допоміжна література	
1	Фінанси: Навчальний посібник: експрес курс / [Волохова І. С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. та ін.] за заг. ред. Волохової І. С. Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. – 262 с.
2	Бюджетний менеджмент : підруч. / за ред. В. Г. Дем'янишина, Г. Б. Погрішук. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – 532 с.
3	Марченко О. М. Фінансова безпека держави : навч. посібник. / Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. – Львів, 2020. – 356 с.
4	O.Liuta, V. Mershchii Assessment of the social and economic development of a region: essence, methodology and correlation with transparency of local authorities. Public and Municipal Finance. 2019. Volume 8. Issue #1. pp. 83-93.

5	Люта О.В., Пігуль Н.Г. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. № 9. С.684-688.
---	---